

МОВНО-СТИЛІСТИЧНІ МАРКЕРИ ЕСТЕТИКИ МОДЕРНІЗМУ В ПОЕЗІЇ Б.-І. АНТОНИЧА

У статті здійснено аналіз найбільш виразних мовно-стилістичних ознак естетики модернізму, спостережених у поетичній мові Богдана-Ігоря Антонича. До таких зараховано фольклорність (мотивована органічною спорідненістю ідіостилю автора з національно-етнічною традицією), релігійність (мотивована світоглядом автора) та екзистенційність (мотивована орієнтованістю автора на європейську літературну традицію) художньої мови. Відповідно до цих рис простежено ключові позиції поетичного словника, вказано на пов'язані з ними образи й мотиви. Наголошено на знаковості мовної особистості Б.-І. Антонича для історії української поетичної та літературної мови.

Ключові слова: поезія Б.-І. Антонича, естетика модернізму, поетичний словник, фольклоризм, символ, сакральна лексика, екзистенційність.

В статье проведен анализ наиболее выразительных стилистических признаков эстетики модернизма, присущих поэтическому языку Богдана-Игоря Антонича. К таковым причислены фольклорность (мотивирована органическим родством идиостиля автора с национально-этнической традицией), религиозность (мотивирована мировоззрением автора) и экзистенциональность (мотивирована ориентированностью автора на европейскую литературную традицию) художественного языка. В соответствии с этими чертами прослежены ключевые позиции поэтического словаря, указано на связанные с ними образы и мотивы. Отмечена роль языковой личности Б.-И. Антонича

для истории украинского поэтического и литературного языка.

Ключевые слова: поэзия Б.-И. Антоныча, эстетика модернизма, поэтический словарь, фольклоризм, символ, сакральная лексика, экзистенциональность.

B.-I. Antonych is one of Ukrainian poets who was undeservedly silenced during many decades. He is still not properly returned to the cultural and scientific circulation. However his modern in content and form poetry has had a significant aesthetic impact on the creative development of Ukrainian literature in Ukraine and the diaspora.

The purpose of the article is to trace the linguistic and stylistic markers of the of modernism aesthetics in the poetry of B.-I. Antonych, which is a significant fragment of the history of Ukrainian art style and the history of Ukrainian literary language in general. The specific modernistic features of B.-I. Antonych's poetry are mental connection with folklore, religiovn and the existential philosophy.

Folklore elements in the poetry of B.-I. Antonych is clearly visible at the level of words, symbols, images, and at the level of utterances. These are natural units of the author's poetic vocabulary. Powerful layers of folklore elements are images of plants and birds.

Among the folklore images of birds (eagle, nightingale, cranes, lark, swallow, stork, cuckoo, raven) we can distinguish the «cuckoo» image. He is the bearer of the mythopoetic semantics «loneliness», «longing», «timing». To the folklore images of plants include images of trees (viburnum, willow, poplar, oak, fir, spruce, alder, maple, cherry), images of flowers (rye, mallow, poppy), images of grasses (savory / thyme, oregano, hemp).

It is logical to enter the nuclear zone of the national poetic vocabulary the image of viburnum. In Antonych's poetry he correlates with the motives of the native, the good, the familiar, and also filled with occasional associative connections. Due to this, complicated metaphors emerge that are modern in nature.

The influence of folklore tradition is also evident in the methods and means of poetic creation of B.-I. Antonych. This tendency is evidenced by symbols, epithets, comparisons. Relying on the folk tradition in the modern concept of text-making is also evident in the use of folk-quotations.

An important characteristic of the creativity of B.-I. Antonych, who confirms that she belongs to the current of modernism, is existence. The basic existential word-picture of the poetical dictionary B.-I. Antonych is image of life.

A notable manifestation of B.-I. Antonych's modernism is his Christian worldview, religiosity of linguistic expression. We note the active use of sacred vocabulary, biblical, apocryphal images, agions (names of God, Mother of God, biblical characters, church holidays) and more. Personality of B.-I. Antonych is important for the history of Ukrainian poetic and literary language.

Key words: poetry by B.-I. Antonych, aesthetics of modernism, poetic vocabulary, folklore, symbol, sacred vocabulary, existence.

Постановка та стан вивчення проблеми. Із-поміж незаслушено замовчуваних упродовж багатьох десятиліть і досі належно не повернених у культурно-науковий обіг імен українських поетів – носіїв національної ідеї та культури – варто виокремити ім'я Богдана-Ігоря Антонича. Адже його модерна й за змістом, і за формою поезія справила без перебільшення неперебутній естетичний вплив на творче становлення багатьох українських авторів як в Україні, так і поза її межами, а отже, стала знаковою для творення єдиного мовно-образного простору української ментальності. Зокрема, своє захоплення стилістикою віршів, образністю художньої мови Б.-І. Антонича висловлювали В. Стус, В. Симоненко, Б. Рубчак, Е. Андіївська. Ю. Андрухович, узагальнюючи свої наукові рефлексії над спадщиною поета, резюмує: «творчість Б.-І. Антонича як за рівнем ідейно-світоглядних пошуків, так і за рівнем їхнього образного і стилістичного втілення перебуває в єдиному контексті з

найвидатнішими досягненнями модерної світової поезії. Приклад Антонича свідчить про об'єктивну присутність української літератури у світовому літературному процесі, про відкритість її до творчого діалогу і рівноправного партнерства з іншими, в тому числі найбільш розвинутими літературами» [1, с. 22].

Варто наголосити, що в сучасній українській гуманітаристиці осмислення творчої особистості та поетичної спадщини Б.-І. Антонича відбувається повільно й нерівномірно. На тлі достатньо продуктивного літературознавчого доробку (праці Д. Павличка, М. Жулинського, М. Ільницького, Ю. Андруховича, Д. Ільницького, М. Неврлого, М. Новикової, О. Зілинського, Б. Рубчака) лінгвістичні здобутки поки що мінімальні. Зазвичай це спостереження й коментарі, здійснені в контексті структурно-семантичного й когнітивно-текстового аналізу літератури, що репрезентує естетичну платформу модернізму, а в ширшому вимірі – поезії ХХ століття (Г. Вокальчук, Л. Кравець, О. Маленко Г. Сюта). Зокрема, Г. Сюта називає ім'я Б.-І. Антонича серед авторів, мовотворчість яких є знаковою для історії української літературної мови: «Синтезоване, цілісне бачення ідіостильових доміант їхньої мовотворчості дає змогу вибудувати коректну, евристично вартісну модель розвитку національної художньої мови. Накладання цієї моделі на матрицю розвитку літературної мови виявляє часову й ідейну ізоморфність, ментальну сумірність їхньої еволюції» [7, с. 17–18].

Мета пропонованої статті – простежити мовно-стилістичні маркери естетики модернізму в поезії Богдана-Ігоря Антонича, що становить знаковий фрагмент історії українського художнього стилю та історії української літературної мови загалом.

Виклад основного матеріалу. Серед характерних для поезії

Б.-І. Антонича основних ознак естетики модернізму Ю. Андрухович називає *фольклоризм* та *етнографізм* і

підкреслює: «Ці характеристики, достатньо близькі за змістом, стосуються одного й того ж явища Антоничевої творчості – органічної спорідненості з національно-етнічною традицією. Джерелом цього явища є найперше фольклор (усна народна творчість), а в ширшому охопленні – етнокультура (звичаї, обряди, вірування, побут тощо) в цілому» [1, с. 10–11]. У сучасній лінгвостилістиці мовні одиниці, які на текстовому рівні виявляють рівень заглибленості автора в лінгвокультуру, органічність мислення образами й структурами фольклорної мови, зараховують до мовно-естетичних знаків національної культури [3].

Фольклорні елементи в поетичних текстах Б.-І. Антонича помітні на рівні слів, символів, образів, тропеїчних структур, експресивних побудов, а також на рівні висловлень. Тут фіксуємо численні народнопісенні рефлексії, які становлять естетичну сутність індивідуально-авторського мововираження. Для Б.-І. Антонича це природні одиниці поетичного словника, пов'язані з описом світу його дитинства, його малої батьківщини.

Потужні пласти таких змістово й естетично навантажених мовно-естетичних знаків етнокультури становлять фольклоризми з уже усталеною, поетично кодифікованою українською конотацією – рослинні, орнітологічні, топонімічні тощо.

Із образно-символічної системи фольклору Б.-І. Антонич засвоює міфопоетику орнітономенів *орел, соловейко, журавлі, жайворонок, ластівка, лелеки, зозуля, крук*. Вони показово виявляють свою стилістичну вагомість уже на рівні заголовків («Орел і літак», «Лелеки», «Зозуля»), а також смислово збагачують внутрішньотекстові синтагми: *Орел, король просторів, вдаль летів, / над полову мідь піль, синь моря лав, / над опар хмар шлях крил його дрижав* (2, с. 24); *Горлянки соловейків плещуть, мов гобої, / у димі пахоців, в чаду лілейних куряв* (2, с. 162); *Летіли понад морем раз лелеки / до вирію, до південних країв. / Гаїв, де кипариси, чувся спів, / і усміхались землі їм далекі* (2, с. 25); *Мов буря*

*плахта, хмара **круків** / сідає на дахах бриластих (2, с. 196); Неситий **крук** над мостом крякав, / плило рікою сонце в світ. / Туди ходив ловити раки, / коли мені було п'ять літ (2, с. 190); у **зозуль** прамові / прадавній корінь «ку» у горде соло лине (2, с. 162); 3 всіх найдивніша мова гайова: / в рушницю ночі вклав хтось зорі-кулі, / на вільхах місяць розкляють **зозулі** (2, с. 179).*

Із-поміж розглядуваних орнітосимволів вирізняємо образ зозуля – не тільки як частотний, але й такий, що в модерній образно-естетичній концепції автора є незаперечним носієм фольклорної міфопоетики у всій її різноманітності. За спостереженням дослідників, це символ «засмученої жінки, суму, журби та вдівства» [5, с. 251], віщунка, яка «відмірює людям роки життя» [8, с. 61]. Тому логічним, міфопоетично вмотивованим є смислове зближення розглядуваного орнітономена та носіїв семантики «самотність», «туга», «відлік часу»: *Дівчина /.../ **співає, мов зозуля, тужно й палко, / й над каруселями летючих площ** (2, с. 191); **Ой, закувала знов зозуля. / Мабуть, кує вже сотий раз? / Вже двадцять весен в юних гулях / відмірюю піснями час. / Роса сріблилась на малинах, / хлоп'я молилось до весни. / Зозулями хвилини линуть / і хлопцеві малюють сни** (2, с. 169–170). В єдності вони творять характерні для естетики модернізму етномарковані асоціативно-метафоричні комплекси.*

До арсеналу народнопоетичних належить також більшість рослинних образів, що актуалізовані в поетичному словнику Б.-І. Антонича. До таких зараховуємо дендроніми (*калина, верба, тополя, дуб, ялиця, смерека, вільха, явір, вишня*), флороніми (*рожа, мальва, мак*), фітоніми (*чабер / чабрець, материнка, коноплі*) тощо. Пор.: *у гай піду та сяду під **вербою**, / а коло мене / моя самота* (2, с. 47); *Ой піду я до бору, до бору, / подивлюсь на **смереки** крізь смерк* (2, с. 46); *В повітрі пах припалений **чабер**. / Даремно воду ллють з криниць й озер* (2, с. 23); *Дорогу нам не стелять **рожі**. / Навпроти віє вітер сніговий* (2, с. 29); *Годинник сонця квітам б'є години, / і стуляються **маки** ввечері бентежно. / Отак під небом недосяжним і безмежним / ростуть і*

родяться звірята, люди і рослини (2, с. 160).

Об'єктивно вмотивованим є входження в ядерну зону етномаркованого поетичного словника образу *калина*. Пор.: *В морях з шафіру плюхкають краплини, / хлопчуть срібні краплі в сріблі рік, / і гребінь вітру чеше їх відвік, / і сонце п'ють, мов овочі калини* (2, с. 24); *калини / маленька ягода між листям червоніє* (2, с. 129); *Дарма зоря в сестри-калини просить крові* (2, с. 172); *Калина похилилась вниз* (2, с. 178); *калина, як цвіла, / цвіте щороку листям і піснями* (2, с. 178). Знаковими для проілюстрованих контекстів є реалізовані в них традиційно-поетичні асоціації *калина – червоний колір* (*калина червоніє, в калини просить крові*), *калина – ягода* (*калини маленька ягода*), *калина – цвіт* (*калина, як цвіла, цвіте*), *калина – сум* (*калина похилилась*). Тобто, розвиваючи традицію фольклору, автор пов'язує цей образ із мотивами рідного, доброго, звичного, при цьому наповнює його контекстні реалізації оказіональними асоціативними зв'язками. Завдяки цьому постають ускладнені метафори, які оприявлюють авторське модерне бачення й зображення навколишнього світу: *В зелену ложку / листка бере калина дощ, мов юшку, / і п'є, і п'є, мов струмінь щастя жданий* (2, с. 174); *калина ввечорі засмаглоється блідо, / немов музики двері, відчинились світла кручі* (2, с. 185).

Народнопісенний образ *терен* у поезії Б.-І. Антонича розвивається у двох напрямках:

а) образно-емоційне продовження закріпленої в свідомості українців біблійної семантики «символ Христових страждань»: *Щоночі скаржиться рослинним болем терен, / що мусів він колить чоло Христа колоти* (2, с. 129); *Я – покірний терен, покруч дерева приземний, / нелюблений, погорджуваний, сірий і буденний / зазнав найвищої із ласк – чоло вінчати Боже* (2, с. 130);

б) характерне для естетики модернізму асоціативне ускладнення поетоніма: *У відповідь сп'янілим до нестями хором / спалахує червоним співом квіття терен* (2, с. 162).

Чільне місце в індивідуально-авторському словнику Б.-І. Антонича належить етноконотованим дендронімічним

словообразами *верба, дуб, тополя, ялиця, смерека, вишня*: *Вогонь над голови пузаті верб / підносить косу полум'я, свій герб, / як віяло з рудо-червоних пер* (2, с. 23); *дуб, мов ідол, гордий* (2, с. 174); *Сніг зеленіє в світлі ночі, / сніг блакитніє в світлі дня. / Цей дуб – то дерево пророче, / корява ліра з його пня* (2, с. 149); *Причалив човен сонця в пристань – у вікно на дубі / і кинув на прощання сім червоних весел. / Стовпи струнких тополь підперли небо* (2, с. 185); *Лопочуть зорі на тополях* (2, с. 151); *Та ліс удалі виріс парусів; / всі з щастя криком на вітрил смереки* (2, с. 25); *Дрижать ялиці в вітру лапах, / голосять шепотом дрібним, / течуть униз краплини шуму, / немов з гарячих пнів смола* (2, с. 90); *цвітуть натхненні вишні кучеряво й п'яно, / як за Шевченка, знову поять пісню хмелем* (2, с. 179).

Водночас кількаразово актуалізований у віршах дендронім *вільха* хоч і не належить до ядра народнопоетичного словника, однак є індивідуально значущим для Б.-І. Антонича, пор.: *Росте Антонич, і росте трава, / і зеленіють кучеряві вільхи* (2, с. 179); *Надходить буря. Сиві вільхи / в тривозі туляться до себе. / Щоб відітхнути, просить пільги, / хоч на хвилину, в багрі небо* (2, с. 148).

Окремі контексти побудовані на комплексному стилістичному освоєнні рослинних кодів в сукупності з іншими етномаркованими мовно-естетичними знаками, які в індивідуальному сприйманні поета смислово тісно пов'язані з Україною: *Корови моляться до сонця, / що полум'яним сходить маком. / Струнка тополя тонша й тонша, / мов дерево ставало б птахом. / Від воза місяць відпрягають. / Широке конопляне небо... З гір яворове листя лине. / Кузіль, і півень, і колиска...* (2, с. 108); *Оте село у вільхах і ліщині, / де на дахах червона черепиця, / загорнеш, наче в плахту, в небо синє / та молодість загорнеш в тасмницю. / Калинову чи пам'ятаєш кручу, / де пастухи в криниці сонце поять? / Напишеш повість: вечори пахучі, / задума вільх, дахів багровий пояс* (2, с. 181); *Хати, немов гриби червоні, / ростуть під вітром буйновійним... Моє село, ти ще спокійне? / По давніх війнах, що минули, / в лісах багрових*

виють лиси. / Ще люди заграв не забули, / знов над селом
комета висить. / В ріці дівчата сонце миють, / прийшли над
воду **вільхи** рядом. / Тут **орють** від століть, тут **сіють**...
(2, с. 181); знов мене земля напоїть, / мов квіт **росою**,
поцілунком тьмяним. / **І чорні скиби, й сині плавні,** / на плоти
хмари, наче **плахти**, висять (2, с. 182).

Вплив фольклорної традиції спостерігаємо також у
способах і засобах поетичного образотворення Б.-
І. Антонича. Цю тенденцію засвідчують, наприклад, численні
народнопоетичні символізовані образи (*Мої пісні – над рікою
часу **калиновий міст**, / я – закоханий в житті поганин* (2, с.
58), епітети (для Тебе **вітер** громові, лунки **пісні співа**, /.../ для
Тебе **шепотом шовковим шелестить трава** (2, с. 84); *О
пісне, як же ж часто **прочитаном** / **цвітеши ти буйним** на
життя руїнах* (2, с. 38); *Розпускають коні **сиві гриви**, / пара
з уст, мов дим. / З рвучим **вітром буйногривим!** / Бути вічно
юним, / вічно молодим!* (2, с. 21), фольклорно зумовлені
порівняння (в **серце туга стукає, мов пугач** (2, с. 38); *Усе, що
знаєм: **більше зір, як маку зерен*** (2, с. 129); *Хоч тіло
олив'яне, / здається, що **легке, мов лист*** (2, с. 31).

Опертя на фольклорну традицію в модерній концепції
текстотворення виявляється також у використанні
народнопісенних мінітекстів. Зокрема, у вірші Б.-І. Антонича
«Під дахом лісу» наскрізно повторюється народнопісенний
зачин: **Ой піду я до бору, до бору**, / подивлюся на сонце крізь
тінь. / Піднесуться дерева угору, угору, / і на землю впаде
далечінь. / **Ой піду я до бору, до бору**, / подивлюся на сонце
крізь сон. / Попливуть мої думи угору, угору, / ліс і сон
за шумлять в унісон. / **Ой піду я до бору, до бору**, / подивлюсь
на смереки крізь смерк. / Піднесеться вже вечір зі звору, зі
звору, / щоб лиш день, наче пень, геть померк. / **Ой піду я до
бору, до бору**, / подивлюся на вітер крізь віти, / як пливе він у
ліса комору, комору. / Буде в лісі сон, в сні ліс шуміти
(2, с. 46). Такий багаторазовий повтор не тільки структурно
організовує текст, а й виконує діалогізаційну функцію.

Осмислення фольклорності ідіостилю Б.-І. Антонича
важливе не тільки тому, що виявляє ознаки національно

маркованого мовомислення. Важливо й те, що розглядувані лексичні, структурні й образні фольклоризми функціонують у межах художньо-образної системи, утвореної на переплетенні традиції та модерну. Ця особливість, ймовірно, одна з вирішальних для осмислення творчості Б.-І. Антонича як фрагмента історії української поетичної мови ХХ століття.

Серед важливих, сутнісних характеристик творчості Б.-І. Антонича, оцінюваної з погляду її «вписаності» в естетику українського і європейського модернізму, Ю. Андрухович називає *ідеалізм*, «який рухається від романтично-ідеалістичного світовідчуття, полярності, опозиційності земного та небесного через конкретизацію Абсолюту до ... усвідомленого прагнення екзистенційної повноти буття [1, с. 5].

Ключовий екзистенційний словообраз поетичного словника

Б.-І. Антонича – *життя*. З ним пов'язане вираження ключових тем та мотивів, як-от *життя – шлях, життя – боротьба, змагання, додання перешкод, життя – тягар, життя – руїна* тощо. Пор.: *Горбами та низами йдуть дороги .. – / це крізь життя змагання шлях пологий* (2, с. 22); *Безбарвна сивина колотить розум. / Так і життя без бур, борні, утоми / нас тишею здавило б і морозом* (2, с. 27); *О пісне, як же ж часто прочитаном / цвітеши ти буйним на життя руйнах* (2, с. 38); *Навкруги байдужі очі й обоятні постаті незнані, / й кожна з них ... несе життя свого в'юк* (2, с. 52); *Коли довкола ніч є чорна, / життя важке, неначе жорна, / а серце з болю мліє, / приходиш ти, / надіє* (2, с. 81).

У наведених поетичних контекстах екзистенційний образ *життя* реалізований у звичному семантичному ключі. Однак у поезії Б.-І. Антонича виявляємо також модерне трактування: *життя засушене, немов консерви* (2, с. 43); *О, не словами уст, але словами рук / співати будем пісню на житті порозі* (2, с. 58); *моє життя взяла ти в пальці, мов балончик* (2, с. 184); *йому / життя з долоні випало, немов розбита ліра* (2, с. 201).

Прикметний вияв світоглядного ідеалізму Б.-І. Антонича – його християнське світовідчуття, глибока органічна релігійність мововираження. Вони простежуються насамперед у послідовному художньому розвитку духовно-моральних мотивів, що вмотивовує активне вживання сакральної лексики, біблійних, апокрифічних образів, агіонімів (назв Бога, Божої Матері, біблійних персонажів, церковних свят) тощо.

Агіоніми, а також компоненти інших тематичних груп сакральної лексики (*ангел / янгол, апостол, херувим, молитва, моління, німб, офіра, пророк, храм, вітвар, іконостас, лампада, ікона, Євангеліє, слей, ладан, хорал, молебень* та ін.) у поезії Б.-І. Антонича реалізуються і в традиційному ключі, і трансформовано. У будь-якому разі в них імпліцитно закладена конкретна культурно-естетична, релігійна інформація: *про Тебе, добрий **Боже**, мріє кожне людське серце* (2, с. 85); *Народився **Бог** на санях / в лемківськiм містечку Дуклі* (2, с. 108); *Ніч у сніговій завії / крутиться довкола стріх. / У долоні у **Марії** / місяць – золотий горіх* (2, с. 109); *Тешуть теслі з срібла сани, / стелиться сніжиста путь. / На тих санях в синь незнану / **Дитя Боже** повезуть. / Тешуть теслі з срібла сани, / сніються веснянії сні. / На тих санях **Ясна Пані**, / очі наче у сарни...* (2, с. 109); *сонце нам услід / з хмар дивиться на світ, / немов **Христос в іконі*** (2, с. 201); *Співай, душе моя, могутню пісню **Богу**, / злеті на мене **Голуб-Дух*** (2, с. 86); *Хай нам шепоче **янгол** в уші / нову шовкову казку. / Прилине срібний **янгол** уночі* (2, с. 80); *про Тебе **янгол** казку шепотить до вух дитині* (2, с. 84); *В церквах горить **Христовий ладан** / і куриться **молитви дим*** (2, с. 190).

Текстотвірну активність агіонімів, біблійних імен, образів, формульних висловлень засвідчують численні заголовки: «Божий Агнець», «Різдво», «Самаритянка біля криниці», «Балада про пророка Йону. Апокриф», «Об’явлення», «Даніїл у ямі левів», «Зелена Євангелія», «Молитва», «Хліб насущний» та ін. При цьому на особливу увагу, як слушно зауважує Г. Сютя, заслуговують назви духовної поезії,

побудовані як паралельне представлення сакральної латинськомовної формули та її українськомовного перекладного аналога, оскільки це «створює підкреслену високопоетичну тональність і духовний зміст поезії Б.-І. Антонича» [7, с. 159]. Пор.: «*Ut in omnibus glorificetur Deus*. Хай у всьому прославиться Бог», «*Amen*. Амінь», «*Vinea divina*. Господній виноградник», «*Veni sancte spiritus!* Прийди, Святий Духу!», «*Gloria in excelsis*. Слава на висотах», «*Deus Magnificus*. Великий Господь», «*Te Deus laudamus*. Тебе, Бога, хвалимо», «*Resurrectio*. Воскресіння», «*Momentum cum Deo*. Хвилина з Богом», «*Veni creator!* Творче, прийди!», «*Mater Gloriosa*. Прославлена мати», «*Mater dolorosa*. Страдальна Мати», «*Magnificat*. Величання», «*Salve Regina!* Спасай, царице!».

Висновки й перспективи дослідження. Здійснене дослідження виявляє переконливі свідчення належності поезики Б.-І. Антонича до течії модернізму й підтверджує знаковість мовотворчості цього автора для історії української поетичної та літературної мови. Перспектива подальших досліджень пов'язана з виявленням ознак естетики модернізму на інших стилістичних рівнях тексту.

Бібліографічні посилання

1. Андрухович Ю. І. Богдан-Ігор Антонич і літературно-естетичні концепції модернізму : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Івано-Франківськ, 1996. 24 с.
2. Антонич Б.-І. Вибране. Київ, 2003. 376 с.
3. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності (стилістика та культура мови). Київ : Довіра, 1999. 434 с.
4. Єрмоленко С. Я. Фольклор і літературна мова. Київ : Рад. шк., 1987. 242 с.
5. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : Словник-довідник. Київ, 2006. 703 с.
6. Маленко О. О. Лінгво-естетична інтерпретація буття в українській поетичній мовотворчості (від фольклору до постмодерну). Харків, 2010. 488 с.
7. Сюта Г. М. Цитатний тезаурус української поетичної мови

XX століття. Київ : КММ, 2017. 384 с.

8. Таланчук О. М. Українська народна космогонія. Специфіка міфопоетичного мислення : дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.07. Київ, 1999. 422 с.